

Kääpiöhuitti, *Porzana pusilla* (Pall.), Suomessa

JUHANI PAAATELA

Kesäkuun 15. päivänä 1965 havaitsin yhdessä leht. Leo Kailan ja koulul. Hannu Paatelan kanssa kääpiöhuitin Ruokolahden pitäjän Kuokkalammissa, n. 15 km Imatralta koilliseen (61°15'N ja 29°00'E). Kyseinen lampi on n. 2 km:n pituinen ja n. 0.5 km:n levyinen, pääosin umpeenkasvanut luhta. Vain sen keskiosassa on jonkin verran avointa vettä sekä useita rehevien kasvustojen (mm. *Typha*) ympäröimiä lampareita.

Saavuimme lammelle em. päivänä klo 20 paikkeilla. Sää oli havainnoimisen kannalta melko edullinen (tuuli heikko tai heikonlainen, 2–3 Beauf.), mutta lintujen laulun kannalta epäedullinen (taivas täysin pilvessä ja lämpötila verraten alhainen, + 10° C). Kolean sään vuoksi mm. satakielet eivät laulaneet koko iltana. Naurulokkiyhdyksunnat (yhteensä n. 150 paria) sekä hätäilevä valkoviklopariskunta häiritsivät ääntelyllään havainnoimista varsinkin alkuillasta, myöhemmin lähinnä kaksi luhtahuittia sekä aika ajoin naurulokit.

Naurulokkien pääosin hiljennyttyä ja luhtahuittien jo äänneltyä intensiivisesti parin tunnin ajan soitettiin n. klo 23,30 magnetofoninauhalla teholtaan n. 10 watin kaiuttimen kautta pikkuhuittin (*Porzana parva*) ääntelyä. Tarkoituksena oli saada lammessa mahdollisesti asuvat lajin yksilöt vastaamaan soitettuun ääneen. Melkein heti äänitrappiin vastasikin lintu, joka kuitenkin osoittautui kääpiöhuitiksi (*Porzana pusilla*). Kun sen verraten heikosti kuuluva ääntely tuntui kantautuvan läheltä luhdan vastakkaiselta rantaa, n. 400 m:n päästä, ja kun havainnoimispaikalta käsin laulajasta ei saatu tyydyttävää ääninäytettä magnetofoninauhalle, kuljettiin lammen pohjoispää kiertäen lammen vastakkaiselle puolelle, minne saavuttiin puoli kahden paikkeilla aamuyöstä. Tällöin lintu ei enää äännellyt, mutta se saatiin jälleen reagoimaan pikkuhuitin ääninäytteeseen ja äänitetyksi, joskin välttävästi. Ilmeni nimittäin, että kääpiöhuitti oleskeli lammen keskiosassa lampareiden tuntumassa parinsadan metrin päässä ja että ääntely siten kantautui huomattavasti heikommin kuin luhtahuitin. Yksilö toisti säettään keskimäärin 9 kertaa minuutissa. Tallennetussa ääninäytteessä säkeiden kaavamainen rakenne sekä niiden esittämiseen kuuluva aika on seuraava:

Kääpiö- ja pikkuhuitin erottaminen toisistaan on useissa tapauksissa tuottanut vaikeuksia, mikä osaksi johtuu siitä, että lajien tuntomerkit on esitetty eräissä käsikirjoissa väärin. Lajien ääntelystä on kirjallisuudessa myös ristiriitaisia tietoja. Syynä tähän on lähinnä se, että useat havainnot on tehty vasta haudonta-aikana tai poikasten jo kuoriuduttua, jolloin kumpikin laji saattaa äännellä monella tavalla. Sen tähden onkin syytä olla varovainen määrittettäessä em. lajeja kesällä kuultavien äänien perusteella, ennenkuin ääntelyjen erot saadaan tutkituiksi. Sen sijaan lajit ovat erotettavissa toisistaan helposti soidinlaulun perusteella edelläkuvatun mukaisesti. Tätä tukee myös kirjoittajan Ruotsin lintutieteellisen yhdistyksen v.t. sihteerialt Anders Bjärvallilta 16. XII. 1965 saama vastaus kirjeeseen, jossa tiedusteltiin em. Ruotsin radion levyllä RFEP 204 laulavan kääpiöhuitin suhteen lajinmäärittäytksen perustetta: »Jag har talat med Intendent Sture Palmér, som har gjort inspelningarna av Sveriges Radios fågelskivor. Enligt vad han säger har artbestämningen av de båda sumphönsen icke gjorts av någon svensk utan av flera av varandra oberoende utlänningar. Bland dessa befinner sig engelsmannen MEINERZTHAGEN och Dr. HANS NOLL från Basel. Den senare lär ha svarat för huvudbestämningen med hjälp av jämförelser med läten från fåglar i fångenskap. — Något som helst tvivel om riktigheten av bestämningen föreligger icke hos de ansvariga på Sveriges Radio».

Kirjoittajan käydessä em. lammella uudelleen 27. VI sekä 28. VI, jolloin käytettävissä oli myös kääpiöhuitin äänitrappi, lajia ei enää tavattu. Mainittakoon kuitenkin, että ääninäytettä soitettaessa klo 22 lähtien *Rallus aquaticus*, jonka ääntä ei oltu kuultu lammella, vastasi laiskasti ääninäytteen seassa olleen luhtakanan ääneen klo 22,07.

Kääpiöhuitin asuinalue on kovin epäyhtenäinen, lajia kun tavataan siellä täällä eri puolilla maapalloa. Pohjoisella pallonpuoliskolla levinneisyysalueen rajat ovat 50. leveysasteen molemmin puolin. Euroopassa laji tavataan Pyreneitten niemimaalla, Ranskassa, Italian pohjoisosassa, Sveitsissä, Itävallassa, Unkarissa, Tšekkoslovakiassa, Romaniassa ja Bulgariassa. Pesimäalueen pohjoisraja kulkee n. 600—700 km:n päässä maamme etelä- ja kaakkoisosista. Lajia on kuitenkin tavattu myös pohjoisempana, nimittäin Englannissa, Hollannissa, Saksassa, Puolassa, Tanskassa sekä Ruotsissa, siellä täällä myös satunnaisesti pesivänä. Viimeksi mainitussa maassa laji tavattiin ensi kerran v. 1898, 1940-luvun lopulla 3 kertaa, 1950-luvulla 17 kertaa ja tämän jälkeen

vuoteen 1963 mennessä ainakin 3 kertaa. Luultavasti laji on myös pesinyt Upplannin Hjälstavikenissä, missä se on tavattu miltei vuosittain vuodesta 1948 lähtien.

Kääpiöhuitille on tunnusomaista huomattavan suuri runsauden vaihtelu tavanomaisilla pesimäalueillaan, mikä johtunee siitä, että lajin on sateettomina keväinä pakko siirtyä kosteammille seuduille pesimään. Euroopassa lajin esiintymisen pohjoisrajan on todettu joustavan poikkeuksellisen paljon nimenomaan lämpiminä keväinä. Ekspansiota tavanomaisilta pesimäpaikoilta aiheuttaa myös järvien ja soiden lisääntyneet kuivaaminen sekä veden korkeuden säännöstely vesiuomissa. Laji viihtyy nimittäin parhaiten pikkuhuitin tapaan umpeenkasvavien ja soistuvien lahtien, järvien, lammikoiden sekä kanavien rehevissä kasvustoissa, kosteilla niityillä tms. vesijättömailla lähellä avoveteen rajoittuvien kasvustojen reunaosia. Laji ei kuitenkaan ole yhtä ehdottomasti sidottu avoveteen kuin pikkuhuitti.

Kirjallisuus: BANNERMAN, D. A. & LODGE, G. E. 1963, The Birds of the British Isles XII. London. — BAUER, K. 1960, Little Crake. British Birds 53: 518—524. — CURRY-LINDAHL, K. 1963, Våra fåglar i Norden IV. Stockholm. — DAHLBECK, N. & LINNMAN, N. & PALMÉR, S. 1958, Radions fågelbok. Stockholm. — VOOUS, K. H., 1960, Atlas of European Birds. Amsterdam.

S u m m a r y: Baillon's Crake (*Porzana pusilla*) new to Finland in 1965.

An individual was discovered on June 15 close to the south-eastern border of Finland (61° 15' N, 29° 00' E) at lakelet Kuokkalampi. There Baillon's Crake answered to the territory song of Little Crake (*Porzana parva*) played by means of tape recorder and a loudspeaker with capacity of about 10 watts.

The frequency of uttered calls of Baillon's Crake reached to 9 times a minute and the song, usually *kväk-prrrr*, lasted 1.1 second on the average. The differences between the territory song of Baillon's Crake and Little Crake has been described and discussed.

Über die Brutbeteiligung der Geschlechter beim Mornellregenpfeifer, *Charadrius morinellus* L.

OLAVI HILDÉN

Neben dem Odinshühnchen (*Phalaropus lobatus*) hat man den Mornellregenpfeifer seit alters als ein klassisches Beispiel für die umgekehrte